

สังฆาราม (โฆกะรัน)

คำว่า โฆกะรัน เป็นการออกเสียงแบบญี่ปุ่นของสังฆาราม และได้เรียกย่อ ๆ ว่า กะรัน ความหมายเดิมของคำนี้ หมายถึงสถานที่ที่พระสงฆ์อยู่อาศัย แต่ในประเทศไทยญี่ปุ่น คำนี้หมายถึงอาคารต่าง ๆ ในวัดโดยทั่วไป

มีความเห็นอย่างหนึ่ง เรียกว่า ฉิชิโดะรัน หมายความว่า วัดต้องมีอาคาร 7 อย่าง แต่ความเห็นนี้เป็นเพียงหลักทั่วไปเท่านั้น มีวัดมากมายที่ไม่มีอาคาร 7 อย่าง ยิ่งไปกว่านั้น ชื่อของอาคาร และการจัดวางของอาคารก็ไม่เหมือนกัน แล้วแต่ยุคสมัย และ นิิกายต่าง ๆ

ตัวอย่างเช่น ตามหลักของ 6 นิิกาย ในนคร นาระะ อาคาร ทั้ง 7 มีดังต่อไปนี้

- ① โท (พระสถูป)
- ② โคนโด (เรียกว่า บุทซุเคน บ้าง เป็นอาคาร ที่ประดิษฐาน พระพุทธรูปองค์พระประธาน)
- ③ โคโด (อาคารที่แสดงธรรม)
- ④ โฌโร (เรียกว่า คะเนทซูกิโด ด้วย ได้แก่หอรบะงัง)
- ⑤ เคียวโตะ (เรียก เคียวโด บ้าง คือ หอไตร)
- ⑥ โซโบ (กุฏิ)
- ⑦ จิกิโด (หอนั่น)

ตามนิิกายเซ็น อาคารทั้ง 7 มีดังต่อไปนี้

- ① บุทซุเคน (หอนพระประธาน)
- ② ฮัตโต (อาคารที่แสดงธรรมที่มีอยู่ข้างหลังของบุทซุเคน)

僧伽藍

僧伽藍は、サンガーラーマの音写で、略して伽藍と言います。本来は僧たちが住む場所のことでしたが、日本語では一般に寺院内の建物を意味します。

一つの伽藍には七種の建物がなければならないという意見があります。これを七堂伽藍と言います。しかし、これも原則であり、七堂を欠いた寺院も多数あります。さらに、七堂の名前や建てる場所は時代や宗派によって違います。

たとえば、南都六宗では、以下のようです。

- ① 塔 (仏舎利を安置する)
- ② 金堂 (仏殿ともいう。本尊を安置している建物)
- ③ 講堂 (経法を講じる建物)
- ④ 鐘楼 (鐘撞堂ともいう。鐘を懸けてある建物)
- ⑤ 経蔵 (経堂ともいう。お経を納めてある建物)
- ⑥ 僧房 (僧たちが常に寝起きする建物)
- ⑦ 食堂 (食事をする建物)

禅宗では、以下のようです。

- ① 仏殿
- ② 法堂 (法を説く堂。講堂に相当するもので、仏殿の後方にある)

- ③ โซโด (เรียกว่า เสนโด, อุโนโด หรือ เซนบุทซุโด ก็ได้
อาคารที่พระอยู่และนั่งสมาธิที่ประดิษฐานรูป
พระโพธิสัตว์มัญชุศรี)
- ④ คุริ (เรียกว่า คุอิน หมายถึง ครัว)
- ⑤ ชัมโมน (ประตู 3 ช่องที่เป็นสัญลักษณ์ของวิโมกข์ 3
คือสุญญตวิโมกข์ อนิมิตตวิโมกข์และอัปปนิหิตวิโมกข์)
- ⑥ ฌิจิน (เรียกว่า โทซุ หรือ โจโบ ได้แก่ห้องสุขา)
- ⑦ โยกุฉิทซุ (เรียกว่า อุณฉิทซุ ห้องอาบน้ำ)

ลักษณะพิเศษของนิกายใหม่ในสมัย คะมะกุระ คือ นิกาย
โจโคะฉุ นิกาย โจโคะฉินฉุ และ นิกายนิชิเรนฉุ ฯลฯ
ก็คือนี้อุบายผู้ก่อตั้งนิกาย เรียกว่า มิเอโดไดฉิดะโด หรือโซะฉิดะโด
ก่อสร้างขนาดเท่ากัน หรือใหญ่กว่า อุโบสถ

เทพเจ้าที่คุ้มครอง กระรัน เรียกว่า กระรันจิน และศาลของ
กระรันจินเรียกว่า กระรันโด เนื่องจากว่า กระรัน ใหญ่กว่าบ้านคน
แต่ผู้ไปเยี่ยมกระรัน มีน้อยกว่าผู้ไปเยี่ยมบ้านคน ดังนั้นคนจึงเรียก
อาคารโล่ง ๆ แปล่าว่า ว่า กระรันโด

- ③ 僧堂 (禅堂、雲堂、選仏場 などともいう。僧が坐禅や寝起
きをする所。文殊菩薩の像を安置する)
- ④ 庫裡 (庫院ともいう。寺の台所)
- ⑤ 山門 (三門ともいう。三つの門扉がある門。空・無相・無願
の三解脱門を象徴する)
- ⑥ 東司 (浄房ともいう。便所のこと)
- ⑦ 浴室 (温浴する所であるから温室ともいう)

鎌倉時代に起こった浄土宗・浄土真宗・日蓮宗などの
寺院の特徴として、宗派を開いた人をまつる堂 (御影堂・大師
堂・祖师堂) が本堂と同様、あるいはそれより大きく造られていま
す。

伽藍を守る神を伽藍神といい、それを祀る堂を伽藍堂と言
います。伽藍は民家よりも大きいですが、訪れる人が少ないため
に、中身がなにもないことを伽藍堂と言います。

— ห —

หนังสือสุทธิ năṅsəṃ-sùtthí? [名] 度牒：僧侶用の身分証明書。

ห้องสมุด hōṅ-samut [名] 図書室。書斎。

หอไตร hǎw-trai [名] 経楼。経堂。経蔵：经文をおさめておく
お堂。

หอรบ hǎw-rakhan [名] 鐘楼。かねつき堂。

หอสวดมนต์ hǎw-suat-mon [名] 読経堂：毎日、経をあげる堂。

ไหว้ wāai [動] 礼拝する (Ⅲ)。合掌礼をする (Ⅲ)。合掌して敬意
を表す (Ⅰ)。

— อ —

อกุศล ?à-kùsǒn [修] 不善の。不徳の。悪い。[名] 不善。不徳。

อกุศลกรรมบถ 10 ?à-kùsǒn-kammá-bòt-sìp [名] 十不善業：苦果

を招くような十の不善行為。すなわち、①生きものを殺すこと
(殺生) ②与えられないものを取りこと (偷盗) ③性的な非行
(邪淫) ④うそをつくこと (妄語) ⑤他人の仲を裂くことを言う
こと (両舌) ⑥人を悪く言うこと (悪口) ⑦無駄口をたたくこと
(綺語) ⑧むさばること (貪欲) ⑨怒り憎むこと (瞋恚) ⑩因果
などを否定する誤った見解を持つこと (邪見)。

อกติ ?à-khátì? [名] 不応行。非道。偏見：するべきではない行い。

อกติ 4 ?à-khátì?-sīi [名] 四不応行：四つの非道。すなわち、①愛欲
や欲による非道 (貪不応行) ②怒りによる非道 (瞋不応行) ③道理
がわからないことによる非道 (癡不応行) ④おそれによる非道
(怖不応行)。

อโคจร ?à-khoocǎn [名] 不行境。不行处：僧侶が行くのに不
適当な場所または人。行ってはいけない場所または人。たとえば、
酒屋、売春宿、賭場、遊技場、等々。

อจินไตย ?à-cintai [修] 不思議の。不可思議な。考えるべきでない。

อธิษฐาน ?àthítthāan [名] ①決意。決心。意志。②祈願。発願。[動] 発願
する (Ⅲ)。祈願する (Ⅲ)。願を立てる (Ⅱ)。

อนัตตตา ?ànátтатаa [名] 無我。無我性。非有我。→ ไตรลักษณ์
／三相

อนัตตตา ?ànáttaa [修] 無我の。非有我の。無我の。[名] 無我。
→ ไตรลักษณ์ 三相

อนันตริยกรรม ?ànantariya-kam [名] 無間業：間を置かず悪い結果
を引き起こす行い。最も悪い行い。

อนันตริยกรรม 5 ?ànantariya-kam-hāa [名] 五無間業。五逆罪：人
の教えや仏教の教えに逆らう五つの最も悪い罪。すなわち、①母
を殺す (殺母) ②父を殺す (殺父) ③聖者を殺す (殺阿羅漢)
④仏陀の身を傷つけ出血させる (出仏身血) ⑤教団を破壊させ

る (破和合僧)。

อนิจจตา ?ànitcataa [名] 無常。無常性。→ ไตรลักษณ์ / 三相

อนิจจัง ?ànitcaṅ [修] 無常の。→ ไตรลักษณ์ / 三相

อนุปาทิเสสนิพพาน [名] ?ànú-paatisēsa-nípphaan 無余涅槃：一切の煩惱を断じ、さらに肉体も滅した完全な寂静の境地。これに対して、一切の煩惱は断じて、肉体が残っているものを有余涅槃と言う。

อนุสาสนาจารย์ ?ànú-sāsanaacaan [名] 教誡師：官庁、学校、軍隊などで、倫理道德（宗教）を教える人。

อนุสติ ?ànú-sati [名] 十念。十随念：四十業处の七つの分類のうちの一つ。瞑想するときの十の心に思うこと。① 仏随念。念仏：仏の徳を心に思う。② 法随念：法の徳を心に思う ③ 僧伽随念：僧伽の徳を心に思う ④ 戒随念：戒を正しく保っている人の戒を心に思う ⑤ 捨随念：喜捨した人の得る徳を心に思う ⑥ 天随念：神になった人の徳を心に思う ⑦ 死随念：死について心に思う ⑧ 身至念：体の不浄な三十二の部分に心を思う ⑨ 数息観：呼吸を注意する ⑩ 止息随念：涅槃の徳を心に思う。⇒ ธรรมฐาน 40

อนุสาวรีย์ ?ànú-sāawáarii [名] 記念碑。記念建造物。記念塔。

อนุศาสนิปาฏิหาริย์ ?ànú-sāsānii-paatihaān [名] 不思議な教え。驚異的な教え。

อบาทยุมิ ?àbaaiyá-phuum [名] 惡处。惡趣：地獄、餓鬼、畜生

の三つ。または、修羅を含む四つの苦しい世界の事。⇒ กติ 6 / 六道

อบาทยุมิ ?àbaaiyá-múk [名] 破滅の原因。破滅への道：具体的には、① 酒を飲む ② 博打を打つ ③ 女を買う ④ 悪人と交わるの四つ。または、① 酒を飲む ② 夜遊びをする ③ あちこち見て歩く ④ 博打を打つ ⑤ 悪友と交わる ⑥ 怠ける の六つ。

อภิญญา ?àphinyaa [名] 神通。通智。証智：禅定を修めることなどによって得られる超人的な能力。次の六つがある。① 行きたいところに自由に行くことができる能力（神足通）② 自由にすべての言語や音声を聞くことのできる能力（天耳通）③ 他人の考えていることを知ることができる能力（他心通）④ 自分や他人の過去世での生存の状態を知ることができる能力（宿命通）⑤ 世間のすべてを見通すことのできる能力（天眼通）⑥ すべての煩惱を断ち、二度と迷いの世界に生まれないことを覚る能力（漏尽通）。

อภิธรรมปิฎก ?àpí-tham-pidòk [名] 論藏。阿毘達磨：仏陀の教えを整理、注釈、研究、要約した聖典をおさめたもの。⇒

พระไตรปิฎก

อมตะ ?àmátà? [修] 不死の。涅槃の。[名] 不死。涅槃。

อรหันต์, พระ ?àrahān, phrá [名] 阿羅漢：上座部の教えでは、仏弟子として到達することができる最高の覚りの境地、またはその境地を得た者。

อริยทรัพย์ ?àriyá-sáp [名] 聖財：尊い財産。

อริยทรัพย์ 7 ?àriyá-sáp-cèt [名] 七聖財：修行する上で大切な七つのこと。①信ずるべきを信じること（信財）②行いと言葉を正しくすること（戒財）③悪を行おうとする心を恥じること（慚財）④悪いことの結果を畏れること（愧財）⑤博学な人となること（聞財）⑥物惜しみせず寛大であること（捨財）⑦善悪功罪等の区別を明白につける賢さ（慧財）。

อริยบุคคล ?àriyá-bùkkhon [名] 聖者。聖人。尊ぶべき人。

อริยสัจ ?àriyá-sàt [名] 聖諦：尊い真理。

อริยสัจ 4 ?àriyá-sàt-sii [名] 四聖諦。四諦：四つの尊い真理。

→ อริยสัจ 4 / 四諦

อรุณ 4 ?à-rûup-sii [名] 四無色：四十業処の七つの分類のうちの一つ。①虚空无边处：空間に限りの無いところ ②識无边处：意識の限りのないところ ③無所有处：無のところ ④非想非非想处：知覚があるでもないでもないところ。⇒ ธรรมฐาน 40

อติชฉิ ?à-látchii [名] 無恥者。無恥の人。恥知らず。

อวมงคล ?àwá-monkhon [修] ①不吉な。不運の。凶兆の。

อวิชชา ?à-witchaa [名] 無明。無智：真理に暗いこと。人生や事物の真相に明らかでないこと。すなわち、すべては無常であり固定的なものはない（無我）という事実（無知）なこと。→ ปฏิจจสมุปบาท 12 / 十二因縁

อสุภ ?à-sùp [修] 不浄の。不潔な。けがれている。[名] 死体。

อสุภกรรมฐาน ?à-sùphá-kammá-thāan [名] 不浄業处：死体や自分の体や他人の体を不浄な物として観察する瞑想。

อสุภะ 10 ?à-sùpphaá-síp [名] 十不浄：四十業処の七つの分類のうちの一つ。死体を瞑想の対象とするときの十の死体の状態。

すなわち、①膨脹相：膨れあがった死体 ②青瘀相：土色の死体

③膿爛相：腐った死体 ④断壊相：切断された死体 ⑤食残相：

食いちぎられた死体 ⑥散乱相：つぶされた死体 ⑦殺戮離散相：

切り刻まれた死体 ⑧血塗相：血まみれの死体 ⑨虫聚相：虫が

わいた死体 ⑩骸骨相：骨だけになった死体。⇒ ธรรมฐาน 40

อหิงสา ?à-hĩgsāa [名] 無害。非害。非暴力。非虐。

อโหสิกรรม ?àhōosì-kam [名] 既有業：すでにいかなる潜在力もなくなった業。果を与えることのなくなった業。

อัครสาวก ?àkkhrá-sāawók [名] 第一弟子：具体的には、舍利弗（ジャーリープトラ）と、目連（マウドゥガリヤーヤナ）のこと。

อังสะ ?angsà? [名] ①肩袈裟：比丘や沙弥が右肩をあげ左肩にかけている布のこと。②部分。

อจณริยะ ?àtchàriyá? [修] 希有の。不思議な。まれな。

อตตกิลมณฺโณ ?àttà-kilámáthāanúyōok [名] 苦行にふけおぼれること。自虐。

อตตํ ?àttaa [名] 自己。我。我体。心。自身。

อันตรวาสก ?àntàrá-waasòk [名] 安陀会 (内衣)。三衣のうちの

一つ。スカート 状の下着。⇒ ไตรจีวร

อปปมัญญา 4 ?àppàmanyaa-sii [名] 四無量。四梵住：四十業处

の七つの分類のうちの一つ。瞑想するときの四つの心の最高の状

態。①慈梵住：利益と安楽をもたらそうと望むこと ②悲梵住：

不利益と苦を除こうと欲すること ③喜梵住：喜びを分かちあおう

とすること ④捨梵住：心を平静に保つこと。⇒ กรรมฐาน 40

อาจารย์ ?aacaan [名] 師。師匠。阿闍梨。先生。

อานาปานสติ ?aanaapaana-sati? [名] 数息観。安般念：出入の息

を数えることによって、心の散乱をおさめ、心を静め統一する

方法。

อนิสงส์ ?aanísorŋ [名] 善業の果。功德。利益。善果。

อาบัติ ?aabàt [名] 阿鉢底。罪過。罪。犯戒。僧侶の破戒罪罪過

の一。⇒ ศีล 227 / 二百二十七戒

อายตนะ ?aayátàná? [名] 处。入处：認識の生じるところ。⇒

ปฏิจจสมุปบาท 12 / 十二因縁

อายตนะ 12 ?aayátàná?-sipsǝŋ [名] 十二处：眼、耳、鼻、舌、身、意

という六つの感覚器官 (六根または六内处) と、六つの感覚器官の

それぞれの対象である色、声、香、味、触、法の六つ (六境ま

たは六外处) の総称。⇒ ฅตฺ 18

อายตนะภายใน 6 ?aayátàná?-phaai-nai-hòk [名] 六内处。六根：六

つの感覚器官。すなわち、①視覚器官 (眼) ②聴覚器官 (耳) ③

嗅覚器官 (鼻) ④味覚器官 (舌) ⑤触覚器官 (身) ⑥精神作用

をつかさどる内的な器官 (意)。⇒ อายตนะ 12

อายตนะภายนอก 6 ?aayátàná?-phaai-nǝw-hòk [名] 六外处。六境

：六つの感覚器官 (六根) のそれぞれの対象である、①眼に見え

るもの (色) ②耳で聞くもの (声) ③鼻でかぐもの (香) ④舌で味

わうもの (味) ⑤身体で触れて知覚されるもの (触) ⑥意識の対象

となるもの (法)。⇒ อายตนะ 12

อายุ ?aayú? [名] 年齢。寿命：人がうまれてから、今までの年数、

または死ぬまでの年数。

อารมณ์ ?aarom [名] 認識の対象 (所縁)。機嫌。

อารมณ์ 6 ?aarom-hòk [名] 六境。六外处：六つの感覚器官 (六根)

のそれぞれの対象である、①眼に見えるもの (色) ②耳で聞くもの

(声) ③鼻でかぐもの (香) ④舌で味わうもの (味) ⑤身体で触

れて知覚されるもの (触) ⑥意識の対象となるもの (法)。⇒

อายตนะ 12

อาสนะ ?àatsàná [名] 比丘や沙弥用の坐席。敷物。座ぶとん。

อาศัพทบูชา ?aasānhà-buuchaa [名] アーサーンハ祭：初めて仏

教教団が誕生したことを祝う祭。アーサンハは陰暦八月の月の名

前。この月の白分の十五日に、お釈迦さまが初めて説法をした。

せっぽう 説法を聴いた五人の比丘はお釈迦さまに帰依して、仏教教団が

誕生した。このことを記念する日。この日は入安居（結夏）の前日に当たる。

อาหาร ?aahāan [名] 食。食物。食べ物。食事。

อาหาร ปฏิกูลตัณญา ?aahāare patikuula-sānyaa [名] 食有厭想：四十業處の七つの分類のうちの一つ。食を忌まわしく思うこと。

⇒ ธรรมเนียม 40

อิทธิบาท 4 ?itthi-bàat-sii [名] 四神足。四如意足：四つの自在力を得る根拠。⇒ อิทธิบาท 4 / 四神足

อิทธิปาฏิหาริย์ ?itthi-paati-hāan [名] 神通力：どんなことでも思うとおりのできる不思議な力。⇒ อภิญญา

อินทรี 5 ?insii-hāa [名] ①五根：五つの感覚器官。すなわち、①視覚器官（眼）②聴覚器官（耳）③嗅覚器官（鼻）④味覚器官（舌）⑤触覚器官（身）②五根：覺りを得るための五つのすぐれた働きを持つもの。すなわち、①信仰（信根）②努力（勤根）③思念（念根）④禪定（定根）⑤智慧（慧根）⇒ อินทรี 5 / 五根

อินทรี 6 ?insii-hòk [名] 六根。六内處：六つの感覚器官。すなわち、①視覚器官（眼）②聴覚器官（耳）③嗅覚器官（鼻）④味覚器官（舌）⑤触覚器官（身）⑥精神作用をつかさどる内的な器官（意）。五根に精神作用をつかさどる内的な器官（意）を加えたもの。⇒

อายตนะ 12

อุบาย ?ùbaai [名] 方便。方法。手段。てだて。

อุบาสก ?ùbaasòk [名] 優婆塞。信士。居士：在俗の男性信者。⇒

พุทธบริษัท

อุบาสิกา ?ùbaasikaa [名] 優婆夷。信女：在俗の女性信者。⇒

พุทธบริษัท

อุโบสถ ?ùboosòt [名] ①在家が八斎戒を守ること。⇒ คีรี 8 / 八戒 ②布薩：仏教教団で、半月ごとに集まって戒律の条文を読みあげ、互いに自己の罪過を懺悔する日。⇒ วันอุโบสถ / 布薩 ③布薩堂。

อุปสมบท ?ùpà-sòmbòt [名] 具足。受具。受戒：出家して教団に入るために、比丘・比丘尼の守るべき戒を受けること。比丘や比丘尼として出家すること。

อุปสัมบัน ?ùpà-sāmban [名] 具足戒を受けた人。すなわち比丘、比丘尼。

โอดตัพปะ ?òottàppà? [名] 罪をおそれること（愧）。罪を悔いること。

โอวาท ?oowâat [名] 教誡。訓誡。忠告：教えさとし、いましめること。⇒ พุทธโอวาท 3

โอวาทปาฏิโมกข์ ?oowâatha-paatimòok [名] 重要な教え。基本的な教え。これには三つの項目がある。①いかなる罪も犯さない。②善を行う。③心を清浄に保つ。⇒ พุทธโอวาท 3

วิธีการอ่านศัพท์พระพุทธศาสนาในอักษรคันจิ

ในปี พ.ศ.1081 พระพุทธศาสนาได้เข้ามาจากแหลมเกาหลีสู่ประเทศญี่ปุ่น และในปี พ.ศ. 2197 นิกายโอบะกุกุ ได้เข้ามาจากประเทศจีนสู่ประเทศญี่ปุ่นเป็นนิกายสุดท้าย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 1081 ถึงปี พ.ศ.2197 ซึ่งเป็นระยะเวลาประมาณ 1,000 ปี มีหลายนิกายได้เข้ามา ส่วนมากพระสูตรและคัมภีร์ต่าง ๆ ซึ่งมาจากประเทศจีนเขียนด้วยภาษาจีน ดังนั้น ส่วนใหญ่คำศัพท์ทางพระพุทธศาสนาในภาษาญี่ปุ่นจึงเขียนด้วยอักษรคันจิ

เราจำแนกการออกเสียง ของตัวอักษรคันจิออกเป็น 3 แบบ คือการออกเสียงแบบ โกะโอน การออกเสียงแบบ คันโอน และการออกเสียงแบบ โทโซโอน

การออกเสียงแบบ โกะโอน ได้เข้ามาจากภาคใต้ของประเทศจีนสู่ประเทศญี่ปุ่นผ่านทางคาบสมุทรเกาหลีในสมัยโบราณ

การออกเสียง แบบ คันโอน คือการออกเสียงในนครฉางอันในสมัยราชวงศ์ถัง (ปี พ.ศ.1161-1450)

การออกเสียงแบบ โทโซโอน เป็นการออกเสียงของสมัย 4 ราชวงศ์ คือ สมัยราชวงศ์ ซ่ง (ปี พ.ศ.1503-1822) สมัยราชวงศ์ หยวน (ปี พ.ศ. 1814-1911) สมัยราชวงศ์ หมิง (ปี พ.ศ.1911-2187) และ สมัยราชวงศ์ ชิง (ปี พ.ศ.2159-2455) พระสงฆ์ของนิกายเซ็น และพ่อค้าได้นำการออกเสียงแบบนี้ ซึ่งเป็นการออกเสียงในบริเวณตอนใต้ของแม่น้ำฉางเจียงมาสู่ประเทศญี่ปุ่น แต่ในภาษาญี่ปุ่น ตัวอักษรคันจิ ที่มีการออกเสียงแบบ โทโซโอนไม่ค่อยมีมากนัก

仏教漢字の読みについて

五三八年に、仏教は朝鮮半島から日本に伝えられました。そして、最後の宗派として、一六五四年に黄檗宗が中国から伝えられました。五三八年から一六五四年までのおよそ千年の間に、多くの宗派が中国から日本に伝わりました。中国からもたらされた仏教の経典の多くはその当時の中国語で書かれています。ですから、日本語の中の仏教語の多くは、漢字で書かれています。

通常、漢字の音は、呉音、漢音、唐宋音の三つの音に分類されます。

呉音とは、古代日本に中国の南方から朝鮮半島を経て伝えられた音です。

漢音とは、唐代、長安で用いられていた音です。

唐宋音とは、四王朝、すなわち宋(九六〇～一二七九)・元(一二七九～一三六八)・明(一三六八～一六四四)・清(一六一六～一九一二)の音です。禅僧や商人などが中国江南地方の発音であるこの唐宋音を伝えました。ただし、唐宋音のある漢字は限られています。

โกะโอน	คันโอน	โทโซโอน	คุนโยะมิ
きょうれつ 行列	りょこう 旅行	あんどん 行灯	い おこな 行く、行う
แถว, ขบวนเดิน	การเดินทาง	ตะเกียง	ไป, ทำ
しゃきょう 写経	けいざい 経済	かんきん 看経	へ 経る
การเขียนพระสูตร	เศรษฐกิจ	การสวดพระสูตร	ผานไป
げ どう 外道	かいがい 海外	ういろう 外郎	そと 外
เดียรฉัตร	ต่างประเทศ	ชื่อขนม	ภายนอก
ず つう 頭痛	ねんどう 年頭	まんじゅう 饅頭	あたま 頭
ปวดหัว	หัวปี	ชื่อขนม	หัว, หัวหน้า

เนื่องจากว่าในสมัยเฮอัน ราชสำนักได้กำหนดว่า ให้การออกเสียงแบบ คันโอน เป็นการออกเสียงทางราชการ แต่เนื่องจากว่า ส่วนใหญ่ของคำศัพท์สำหรับพุทธศาสนา ได้เข้ามาสู่ประเทศญี่ปุ่นก่อนสมัยเฮอัน แล้ว ดังนั้นส่วนใหญ่ของตัวอักษรคันจิสำหรับพุทธศาสนาจึงยังคงออกเสียงด้วยการออกเสียงแบบ โกะโอน

ยิ่งไปกว่านั้น บางคำศัพท์เป็นการออกเสียงเฉพาะนิกาย ตัวอย่างเช่น ตัวอักษรคันจิว่า “和尚” ซึ่งหมายถึง “พระอาจารย์” หรือ “เจ้าอาวาส” นิกายเซ็น ออกเสียงว่า “โอะโฌ” นิกายเทนไดฉุ ออกเสียงว่า “คะโฌ” นิกายริทชู นิกายฉินโงนฉุ นิกายโจโคะฉินฉุ ฯลฯ ออกเสียงว่า “วะโจ”

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า สำหรับคนญี่ปุ่น การออกเสียงศัพท์ทางพระพุทธศาสนาแบบคันจิเป็นเรื่องยากมาก ดังนั้นข้าพเจ้าจึงได้แสดงการออกเสียงคันจิสำหรับคำศัพท์ทางพระพุทธศาสนาตามพจนานุกรม บุกเกียวจิเตน ของดร.นะกะมุระ

โกะโอน 呉音	คันโอน 漢音	ดงซังโอน 唐宋音	คุนโยะมิ 訓読み
きょうれつ 行列	りょこう 旅行	あんどん 行灯	い おこな 行く、行う
แถว, ขบวนเดิน	การเดินทาง	ตะเกียง	ไป, ทำ
しゃきょう 写経	けいざい 経済	かんきん 看経	へ 経る
การเขียนพระสูตร	เศรษฐกิจ	การสวดพระสูตร	ผานไป
げ どう 外道	かいがい 海外	ういろう 外郎	そと 外
เดียรฉัตร	ต่างประเทศ	ชื่อขนม	ภายนอก
ず つう 頭痛	ねんどう 年頭	まんじゅう 饅頭	あたま 頭
ปวดหัว	หัวปี	ชื่อขนม	หัว, หัวหน้า

平安時代に、漢音を正音と決めました。しかし、仏教語の多くは、平安時代よりも前に日本に入っていたので、呉音で発音されます。

さらに、一部の仏教語は、各宗派独特の読みがあります。たとえば、「和尚」という漢字を、禅宗では「おしょう」、天台宗では「かしょう」、律宗・真言宗・真宗などでは「わじょう」と読みます。

このように、仏教漢字の読みは、日本人にとっても非常に難しいものです。そこで、仏教漢字の読みは中村辞典によりました。